

Dansk Sprognævn

Afviigelser fra retskrivningsnormen på blog.dk

Margrethe Heidemann Andersen

Dansk Sprognævn, 27. april 2016

Baggrund

Unge skal i stigende grad kunne manøvrere mellem mindst to forskellige måder at skrive på:

- den traditionelle med dens krav om korrekt stavning og tegnsætning (skolen)
- en nyere og tilsyneladende mere fri måde at skrive på som vi oplever den på de sociale medier hvor sproget ikke altid behøver at følge retskrivningsnormen

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

retsling (sb., -n, -t)
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Men nyere undersøgelser viser at:

selvom de unge ganske vist giver udtryk for at sproget på fx Facebook netop er ”frit” i forhold til standardortografien, er også dette skriftsprog underlagt en række krav om korrekthed (Stæhr 2014; Kristiansen & Rathje 2014; Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014).

det kommer bl.a. til udtryk ved at afvigelser fra retskrivningsnormen (det vil først og fremmest sige stavfejl) rettes og kommenteres i de sociale medier, fx på den sociale netværksside arto.dk (Rotne 2009) og på Facebook (Stæhr 2014; Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014; Friis Halling & Colberg Jensen 2014).

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

De nævnte undersøgelser indeholder imidlertid ingen analyser af præcis hvilke og hvor mange af disse stavfejl der kommenteres.

- er der nogen stavfejl der i højere grad rettes end andre? (jf. at der er nogen stavfejl unge finder mere irriterende end andre, se Kristiansen & Rathje 2014).
- er der nogen bagvedliggende årsager til at stavfejl rettes (fx det emne der diskuteres)?

Formål

Formålet med foredraget her er derfor at undersøge:

- *hvornår* afvigelser fra retskrivningsnormen rettes og kommenteres på blog.dk.
- *hvor mange* afvigelser fra retskrivningsnormen der rettes og kommenteres på blog.dk.
- *hvilke* afvigelser fra retskrivningsnormen der rettes og kommenteres på blog.dk

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Baggrunden for at det i det hele taget er interessant at undersøge *om* og i givet fald *hvornår* afvigelser fra retskrivningsnormen rettes på blog.dk, er at vi ved at unge Facebookbrugere der overholder den ortografiske standardnorm, nyder mere prestige end dem der ikke overholder standardnormen (Stæhr 2014).

det giver sig bl.a. udslag i at de unge ofte retter deres egne stave- og slåfejl som en ”strategi, der anvendes til at beskytte mod at blive konstrueret som analfabet, dum, ikke akademisk og andre karaktertræk, der kan associeres med ikke at mestre standardortografien” (Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014: 79).

det vil sige at de unge her er meget bevidste om at sådanne fejl er eller kan være forbundet med social stigmatisering.

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Ifølge Stæhr er det ret almindeligt at de unge han studerer, retter hinandens sprog (2014: 68) (men det er dog ikke alle fejl der rettes, og til tider er der ingen fejl der rettes).

Stæhr viser også at det at rette fejl, hvad enten det er ens egne eller andres, ofte sker i en venskabelig atmosfære (hvor kommentarer om fejl kan følges af en forsonende, glad smiley eller angivelse af latter), og at det kan være forbundet med leg og drilleri.

”Lær at stav og forsøg så igen” (Rotne 2009, arto.dk) - ikke mange forsøg på at virke forsonende

Et spørgsmål om anonymitet?

retslæring sb., -n, -t.
retslæger sb., -en, -e.
retslægeradvokant sb., -en, -t.
retslægeradvokat sb., -en, -t.
retslægeradvokatskifte sb., -en, -t.
retslægeradvokatskiftelse sb., -en, -t.
retslægeradvokatskiftelsesret sb., -en, -t.
retslægeradvokatskiftelsesretshaver sb., -en, -t.
retslægeradvokatskiftelsesretshaverret sb., -en, -t.
retslægeradvokatskiftelsesretshaverretshaver sb., -en, -t.
retslægeradvokatskiftelsesretshaverretshaverret sb., -en, -t.
retslægeradvokatskiftelsesretshaverretshaverretshaverret sb., -en, -t.

Hypoteser

På baggrund af de omtalte undersøgelser er det muligt at opstille følgende hypoteser:

- afvigelser fra retskrivningsnormen vil blive rettet på blog.dk (og som regel i en hård tone)

- der vil være forskel på hvilke typer stavfejl der rettes

Blog.dk

- en slags offentlige dagbøger, her skrevet af enkeltpersoner og privatpersoner
- alle kan oprette blogs på blog.dk, enten under eget navn eller under et "nickname"
- alle indlæg kan kommenteres og læses af andre
- alle indlæg kan læses uden at man er oprettet som bruger

retsling (sb., -n, -t)
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

rets-
 retslæge sb., -n, -t.
 retslægeråd sb., -et, rets-
 lægeråd, bf. pl. -ene.
 retslærd adj., ikk. d.s.
 retsløs adj., -t.

Q Søg

I dag

Blog

Foto

Min side

Nveste | Mest viste | Bedste rating | Mest kommenterede | Mest aktive

Den røde skraldesæk og flere penicillinpiller

af HumanoId - 1 dag siden
 Okay - Ny penicillinur til mig. Det bliver den 3. Jeg skal starte i morgen. De leverer medicinen fra apoteket. Det koster 50 kroner, og jeg har ingen konstanter. Men jeg har en konto hos apoteket....
 Varnings: 32 | Kommentarer: 2

Svaletegn...

af JohnWetlinetich - 1 dag siden
 Stemningen kom lidt bag på den, for det var jo tidligt på året. Naturen havde godt nok antydnet, at dette forår var noget særligt: Tidligt på færd og med apritoner i sig. Næsten mere....
 Varnings: 10 | Kommentarer: 0

4 år på standby

af Kalense - 1 dag siden
 Jeg har været i et forhold med den samme fyr i fire år nu. De første to år var fyldt med kærlighed, romantik, sex og samvær. Vi var sikre på hinanden, og vidste at vi elskede hinanden. men på....
 Varnings: 27 | Kommentarer: 1

vil det blive bedre en dag?

af thotsjustime - 1 dag siden
 det er længe siden jeg sidst har blogget, så jeg er i den grad ude af træningen. for et par uger siden opdagede jeg til min store overraskelse af jeg var gravid, på en og samme tid....
 Varnings: 74 | Kommentarer: 2

Udgiv dine tanker og billeder

Tilføj

Find bedste & billigste varmepumper
 Udfyldt et skema og få flere tilbud

Tjenestorvet
 Klink her og bestil i telefoniden
 coaching dag den depression det dig
 endnu far for fra frygt følelser får
 hjertet hvor hygge igen ikke jeg
 jobcenter kage kan klippen koncert lidt life
 livet mad man mangel med medicin min
 møde noget når olie oplevelse oplevelser
 over selvskade snak sygdom søndag søvN
 sådan tanker træning træt veninde
 venter venner vægstab være weekend

Materiale

- 11 blogs med tilhørende kommentarer
- 2013/2014 (enkelte ældre)
- 14.500 ord
- Køn og alder som regel ukendt (dog formentlig yngre mennesker)
- dagbogsagtige indlæg (katten har lopper; problemer med kæresten)

retsling (sb., -n, -t)
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

retsling (sb., -n, -t)
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Afvigelser fra retskrivningsnormen

Når man interesserer sig for afvigelser fra retskrivningsnormen, skal man være bevidst om at ingen form for sprogbrug er korrekt eller ukorrekt i sig selv (jf. Jørgensen 2010). Den aktuelle sprogbrug skal altid holdes op imod en norm.

Denne norm vil ofte være retskrivningsnormen (sådan som den fastlægges i Retskrivningsordbogen), men også andre normer kan være på spil, fx vennenormer og normer for online sprogbrug (Hyttel-Sørensen & Stæhr 2014: 67).

I denne undersøgelse er det retskrivningsnormen der er i centrum.

Fejl = afvigelser fra Retskrivningsordbogens (4. udg., 2012) alfabetiske del og retskrivningsreglerne (jf. Rathje 2013).

Produktive, tilbagevendende fejl

Marianne Rathje skelner i sin undersøgelse mellem det man kalder produktive, tilbagevendende fejl og tilfældige fejl.

Produktive, tilbagevendende fejl er fejl som en person vil være tilbøjelig til at begå hver gang vedkommende har mulighed for det, og som begås af flere personer (Hansen 1999: 59), fx *diskution* for *diskussion*.

opstår bl.a. fordi der er uoverensstemmelse mellem lyd og skrift, eller fordi sprogbrugerens kendskab til det ortografiske og grammatiske system er mangelfuld (Jervelund 2007:33), fx hvornår fremmedord med udtalen "sjon" skrives hhv. *-tion*, *-sion* og *-ssion*.

retsling (sb.)
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Tilfældige stavfejl

fejl der har deres årsag i sjuksk eller distraktion pga. støj og uro (Hansen 1999:59) (fx *faktis* for *faktisk* og *an* for *kan*).

siger altså ikke noget om sprogbrugerens stavfærdigheder.

produktive, tilbagevendende stavfejl er mere stigmatiserende end de tilfældige fejl fordi de netop fortæller noget om sprogbrugerens staveevner.

Opdelingen i de to fejltyper vil blive inddraget i beskrivelsen af sprogbrugernes kommentarer om andres afvigelser fra retskrivningsnormen, men indgår ikke i den overordnede optælling af fejl, hvilket først og fremmest skyldes at det kan være vanskeligt at afgøre om en fejl er tilfældig eller ej.

Optælling af afvigelser fra retskrivningsnormen

retsling (sb., -n, -t)
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

For at kunne give et indtryk af skriftsproget på blog.dk har jeg lavet en optælling af afvigelser fra retskrivningsnormen. Optællingen viser at i en stikprøve på i alt 1000 ord fra to forskellige blogs er der i alt 30 fejl pr. 1000 løbende ord.

- kommafejl (i forhold til det kommasystem som det antages at skribenten følger)

manglende komma i sætningen ”Jeg har trukket lidt på skuldrene, når folk har sagt at de gør det”

forkert komma i sætningen ”Ud af disse famøse 580 venner var der 5 personer, der tog sig tid til, at skrive tillykke på min væg”.

- manglende slutpunktummer, manglende stort begyndelsesbogstav efter punktum og ved navne er talt som fejl.

- Endelig er også stavefejl som *realt* for *reelt* og *idag for i dag* talt med.

En enkelt blog

279 pr. 1000 løbende ord

108 pr. 1000 løbende ord (Rathje 2013)

Mere end 300 kommentarer til denne blog

Behandles særskilt

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Rettelser af egne fejl og andres fejl

retslægning
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Selvrettelser

- metakommentarer ("eller hvordan det staves")
- *-repair (Collister 2011)

bruges for at demonstrere at den skrivende faktisk er en kompetent sprogbruger (jf. Stæhr 2014: 68) og er mere hyppige end rettelser af andres afvigelser (jf. Schegloff et al. 1977:362).

Rettelser af andres fejl

- kommentarer ("lær nu at stave")
- *-repair

retsling
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Resultater

I 10 ud af 11 blogs:

Ingen eksempler på rettelser af egne eller andres fejl (fx *jeg går folk på nærverne*).

Det er i mit materiale et almindeligt fænomen at man *ikke* retter andres sprog.

Det viser at sprogbrugerne i min undersøgelse som hovedregel følger den såkaldte netetikette der bl.a. siger at man ikke skal poste et indlæg eller en besked udelukkende for at påpege andres stave- og grammatikfejl (jf. Strawbridge 2006).

retsling (sb., -n, -t.
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

resultatet bekræftes af en udenlandsk undersøgelse (Rentel 2015) af sproget i forskellige franske nyhedsgrupper på nettet hvor det ligeledes bliver beskrevet hvordan afvigelser fra retskrivningsnormen kun sjældent kommenteres. Der er dog den vigtige tilføjelse at hvis eventuelle afvigelser alligevel kommenteres, sker det som oftest hvis brugerne føler sig provokeret af et indlæg, eller hvis indlægget er nonsens.

Kommentarer om afvigelser skyldes indhold, ikke form

Når sproglig korrekthed (alligevel) spiller en rolle

liste med 10 kendisser som bloggeren (Jomfruen) har valgt at sætte på en "hadeliste".

nr.4 sherly. eller hvordan det staves det var hende der kom sammen med jokern men så tis da forhelved på den skide pop prinsese mens jeg blænder dit hvoved og gir resterne til din hund

manglende tegnsætning

manglende stort begyndelsesbogstav ved navne og efter slutpunktum

stavefejl (fx *pop prinsese*, *blænde*)

tilfældige fejl (hvoved for hoved).

"blende nogens hoved og give resterne til hunden".

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, retslægeråd, bf. pl. -ene.
retslægeråd adj., itk. d.s.
retslæge adj., -t.

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, retslægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

efter 15. minutter: opfordring til at nogen skære sin pulsåre over.

mange afvigelser fra retskrivningsnormen:

menesker for mennesker, smipelthen for simpelthen, groge busch for George Bush, (at) smader for (at) smadre og og faktis for faktisk

efter 45 minutter:

ja faktis

og ja du an selv se problemet din 14 wanner by hippie

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Her er som jeg tror du ville skrive:

'Ja, faktisk.

Og ja. du kan jo selv se problemet din 14-årige wanna be hippie!

Hvis det ikk er sådan er jeg lost.

Det eneste problem jeg kan se er, at du er en ynkelig taber, der taber den her diskution..

Vent, det er ikk et problem fra min side. Men fra din.

So i don't care.. 😊

diskution for diskussion

retsling (sb., -n, -t)
retslæge (sb., -n, -t)
retslægeråd (sb., -et, retslægeråd, bf. pl. -ene)
retslærd (adj., itk. d.s.)
retsløs (adj., -t)

4 minutter senere:

LÆR NU AT STAVE DIN RETARDERET ABEKAT !! seriøst... gider ikke bruge en halv time med en ordbog hver gang jeg skal læse en kommentar fra dig !!!
Giv dig nu tid til at kigge dine kommentarer igennem eller få din kæreste Jens til at gøre det for dig !

emfase (store bogstaver, udråbstegn)

skældsord (retarderet abekat)

seksualitet (din kæreste Jens)

retarderet abekat (grammatisk fejl)

Opsummering

Der går 45 minutter før nogen angriber Jomfruens sprog.

Der slås ikke ned på enkeltfejl.

Jomfruen er en provokatør (en internettrold?).

Ville Jomfruens sprog overhovedet blive påtalt hvis ikke han var så upopulær? De andre bloggere, der også indimellem afviger fra retskrivningsnormen, får således ingen kommentarer om deres sprog (heller ikke dem der kritiserer Jomfruens sprog), og det kunne tyde på at der skal være en anledning til at trække kortet om sproglig korrekthed - en anledning der ikke handler om sprog, men om dårlig opførsel.

retsling (sb.)
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Konklusion

- afvigelser fra retskrivningsnormen vil blive rettet på blog.dk (og som regel i en hård tone)
- der vil være forskel på hvilke typer afvigelser (stavefejl) der rettes

Hovedresultatet af undersøgelsen er at sprogbrugerne som regel hverken kommenterer eller retter andres sprog, uanset hvilke eller hvor mange afvigelser der er tale om.

Med andre ord er det ikke, som i Stæhrs undersøgelse (2014), et almindeligt fænomen at sproget rettes - det er derimod et almindeligt fænomen at sproget *ikke* rettes.

retsling (sb.), -n, -t.
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Jeg har ikke kunnet besvare hvilke afvigelser der rettes - men

jeg har kunnet påpege at afvigelser som sådan ikke giver anledning til kritik eller rettelser i det undersøgte materiale.

Undersøgelsen peger således på at blog.dk faktisk er ”fri” i den forstand at afvigelser fra retskrivningsnormen ikke kommenteres hvis man i øvrigt er høflig (fx er positiv overfor andres indlæg) og ikke provokerer unødigt.

Dog kan eventuelle afvigelser fra retskrivningsnormen inddrages som et middel til latterliggørelse og hån (sammen med andre gængse fornærmelser som fx seksuel orientering og intelligensniveau) hvis man i øvrigt optræder provokerende og uhøfligt.

retsling (sb.)
retslæge sb., -n, -t.
retslægeråd sb., -et, rets-
lægeråd, bf. pl. -ene.
retslærd adj., itk. d.s.
retsløs adj., -t.

Tak